بهره دیجیتال یا هوش دیجیتال (DQ) موضوع به نسبت جدیدی است که در عصر دیجیتال مطرح شده‌است. کارشناسان معتقدند که هوش دیجیتال به‌طور کامل اکتسابی است و افراد با یادگیری آن می‌توانند میزان هوش دیجیتال خود را تقویت کنند

DQ یک هوش اکتسابی

هوش دیجیتال چیست و چرا در عصر حاضر مهم شده است؟

محسن سمساریور
پژوهشگر
حوزه فناوری اطلاعات

سال‌هاست که عبارت بهره هوشی (IQ) نشانه مهمی برای سنجش هوش افراد به حساب می‌آید. در هر جمعی شخصی که محاسبات سریع انجام می‌دهد یا توانایی بالایی در حل مسائل از خود نشان می‌دهد با عنوان باهوش خطاب می‌شود. اما به مرور زمان و در سال‌های اخیر عبارت بهره احساسی یا هوش احساسی (EQ) نوع دیگری از سنجش هوش است که میزان توانایی فرد در درک احساسات خود و پاسخگویی به احساسات دیگران را بررسی می‌کند. هوش احساسی راگاه هوش هیجانی نیز خوانده‌اند.

طبق مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده، بیان می‌شود بهره هوشی بیشتر ذاتی است و در طول زندگی تغییر چندانی نمی‌کند، حال آن‌که بهره احساسی ذاتی اکتسابی است و فرد می‌تواند آن را تقویت کند. در دوران گذشته تا به امروز، افرادی که از بهره هوشی یا بهره احساسی خوبی برخوردار بودند، می‌توانستند به انسان‌های موفقی تبدیل شوند اما در عصر دیجیتال چطور؟ آیا همچنان بهره هوشی و احساسی کافی است؟ بهره دیجیتال یا هوش دیجیتال (DQ) موضوع به نسبت جدیدی است که در عصر دیجیتال مطرح شده است. کارشناسان معتقدند هوش دیجیتال به‌طور کامل اکتسابی است و افراد با یادگیری آن می‌توانند میزان هوش دیجیتال خود را تقویت کنند. بهره دیجیتال معیاری است برای سنجش میزان احتمال موفقیت افراد در عصر دیجیتال... .

بهره دیجیتال چیست؟

بهره دیجیتال مجموعه کاملی از مهارت و توانمندی‌هاست که به افراد کمک می‌کند توانایی خوبی در زندگی دیجیتال خود داشته باشند. امروز و در عصری که بسیاری از تعاملات ما انسان‌ها با سیستم‌ها و فرآیندهای دیجیتال است، بهره هوشی ملاک بسیار حائز اهمیتی است. بهره هوشی توسط مؤسسه DQ در سال ۲۰۱۶ مطرح شد. این مؤسسه تاکنون توانسته به ۳۰ کشور جهان با زبان‌های متفاوت خدمات مشاوره‌ای در زمینه هوش دیجیتال ارائه دهد. هوش دیجیتال به افراد کمک می‌کند تا با نیازهای دیجیتال زندگی سازگار شوند. این هوش به‌طور تقریبی همه زمینه‌های دیجیتال را پوشش می‌دهد و شامل هشت حوزه تخصصی است.

حوزه‌های هوش دیجیتال

۱ **هویت دیجیتال:** هویت دیجیتال توانایی ایجاد هویت سالم آنلاین و آفلاین در افراد است. هر فرد در عصر دیجیتال به‌جز هویت آفلاین دارای یک هویت آنلاین است که باید توانایی ایجاد و مدیریت سالم آن را داشته باشد. در واقع هر فرد به‌جز این‌که در زندگی فیزیکی و شخصی خود دارای یک هویت آفلاین است ممکن است یک یا چند هویت آنلاین نیز داشته باشد. شاید متاورس که این روزها بسیار مطرح شده‌است نمونه نزدیکی به هویت آنلاین باشد.

۲ **استفاده دیجیتال:** استفاده دیجیتال توانایی استفاده از ابزارهای دیجیتال و به‌کارگیری درست و به‌جا از آنهاست. عصر دیجیتال، عصر دیجیتالی‌شدن ابزارهاست. به‌جز گوشی‌های تلفن‌همراه و رایانه‌ها، بسیاری دیگر از ابزارهایی که روزانه با آنها سروکار داریم دیجیتالی شده‌اند و این روند همچنان روبه رشد است. از تلویزیون‌های هوشمند گرفته تا خودروهای هوشمند، از ماشین‌های لباسشویی دیجیتال گرفته تا یخچال‌های دیجیتال خانگی، همه‌وهمه از حالت سنتی به حالت دیجیتال تغییر یافته‌اند.

۳ **ایمنی دیجیتال:** توانایی درک و مدیریت خطرات و تهدیدهای فضای سایبری ایمنی دیجیتال است. در دنیای امروز، خطرات بسیار زیادی افراد را در فضای دیجیتال تهدید می‌کند. شناسایی دقیق تهدیدهای فضای دیجیتال، بدون دانش و توانایی کار ساده‌ای نیست. به‌عنوان مثال، دریافت ایمیل‌هایی که داده‌هایی را از شما درخواست می‌کنند، می‌تواند شروع یک کلاهبرداری بزرگ باشد. باید دقت داشت که نکات جزئی در مورد ایمنی دیجیتال مد نظر قرار بگیرد.

۴ **امنیت دیجیتال:** امنیت دیجیتال جنبه دیگری از بهره دیجیتال است. امنیت دیجیتال یعنی افراد نسبت‌به تهدیدات احتمالی داده‌ها، دستگاه‌ها و سیستم‌ها آگاه باشند و بعد از شناسایی، بتوانند آنها را مدیریت کنند. در دنیای دیجیتال فرد هر روز در حال تولید داده است، این داده‌ها در سیستم‌های متفاوت تولید و انتشار پیدا می‌کند و شبکه‌های متنوعی این داده‌ها را جابه‌جا می‌کنند. دقت‌نظر در تولید و نگهداری این داده‌ها بسیار حائز اهمیت است.

۵ **هوش هیجانی دیجیتال:** هوش هیجانی دیجیتال، توانایی مدیریت احساسات و تعاملات دیجیتال است. به بیان ساده‌تر، همان‌طور که افراد در فضای آفلاین یا فیزیکی احساسات و تعاملات خود را مدیریت می‌کنند و در صورت نیاز این احساسات را بروز می‌دهند، در فضای آنلاین و دیجیتال نیز باید بتوانند احساسات خود را به‌درستی نشان دهند. اگرچه در حال حاضر این تعاملات و بروز احساسات با حضور فضاهای دیجیتال کمی کاهش یافته ولی توانایی بروز احساسات در این فضا بسیار حائز اهمیت است.

۶ **ارتباطات دیجیتال:** توانایی برقراری ارتباط با سیستم‌های دیجیتال و با استفاده از سیستم‌های دیجیتال با افراد دیگر ارتباط داشتن را ارتباطات دیجیتال گویند. در حال حاضر و در دنیای دیجیتال، بسیاری از ارتباطات از راه دور است. البته با همه‌گیری ویروس کرونا در چند سال اخیر، بسیاری از کسب‌وکارها به صورت دورکاری مسیر خود را ادامه می‌دهند. این موضوع باعث شده که بحث ارتباطات دیجیتال از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد.

۷ **سواد دیجیتالی:** سال‌هاست که تعریف سواد تغییر کرده‌است. سواد دیجیتالی یعنی هر کس بتواند سریع‌تر به اطلاعات دقیق و درست دست یابد باسوادتر است. اگرچه در قدیم توانایی خواندن و نوشتن معیار باسوادی بود اما امروز توانایی استفاده از ابزارهای دیجیتال برای رسیدن هرچه سریع‌تر به اطلاعات دقیق و درست سواد را تعریف می‌کند. البته سواد دیجیتالی مسائل عمیق‌تر مانند یافتن، خواندن، ارزیابی، ترکیب و ایجاد محتوای دیجیتالی را نیز پوشش می‌دهد.

۸ **حقوق دیجیتال:** توانایی درک و حمایت از حقوق قانونی در فضای دیجیتال است. هر فرد باید بتواند حقوق شخصی و اجتماعی خود را به‌جز فضای فیزیکی و آفلاین، در فضای آنلاین و دیجیتال شناسایی کند. به‌عنوان مثال افراد در فضای شبکه‌های اجتماعی حقوقی دارند و در صورتی که افراد دیگر این حقوق را ضایع کنند افراد می‌توانند درخواست بررسی حقوق خود را از مراجع قانونی داشته باشند. بسیاری از حقوق دیجیتال منطبق بر حقوق دنیای فیزیکی است اما برخی از حقوق متفاوت است که شناسایی و دانش در مورد آنها بسیار مهم است.

امنیت دیجیتال یعنی افراد نسبت‌به تهدیدات احتمالی داده‌ها آگاه باشند و بعد از شناسایی، بتوانند آنها را مدیریت کنند

بهره هوشی توسط مؤسسه DQ در سال ۲۰۱۶ مطرح شد. این مؤسسه تاکنون توانسته به ۳۰ کشور جهان بازبان‌های متفاوت خدمات مشاوره‌ای در زمینه هوش دیجیتال ارائه دهد

نتیجه‌گیری

با توجه به گسترش فضای دیجیتال و ابزارهای دیجیتالی، کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند در صورتی که افراد جامعه تا سال ۲۰۳۰ از بهره دیجیتال متوسط به بالایی برخوردار نباشند امکان زندگی آنها در جهان با مشکلاتی همراه خواهد بود. مؤسسه DQ به‌عنوان مرجع استانداردهای هوش دیجیتال این آزمون را برای سنجش شایستگی افراد در حوزه هوش دیجیتال طراحی کرده‌است. افراد بعد از انجام این آزمون می‌توانند میزان بهره هوشی دیجیتال خود را اندازه‌گیری کرده و در صورتی که در جنبه‌هایی از هشت حوزه هوش دیجیتال ضعف داشته باشند با یادگیری بهتر آنها، هوش دیجیتال خود را تقویت کنند. به نظر می‌رسد، باید تمهیدات ویژه‌ای در مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسات دولتی، نیمه‌خصوصی و خصوصی برای سنجش و اندازه‌گیری این هوش و تقویت آن در نظر گرفته شود.